

Význam a vlastnosti soudobých radnic v menších sídlech v ČR a západní Evropě

Significance and Features of Contemporary Town Halls in Smaller Urban Structures in the Czech Republic and Western Europe

Ing. arch. Ladislav Podracký

Abstract:

This text conducts a comprehensive investigation into contemporary trends in the architecture of town halls and municipal offices in smaller settlements, both in the Czech Republic and selected Western European countries. The analysis aims to identify the distinctive characteristics of these buildings, reflecting not just functional needs but also historical, cultural, and social contexts. The author explores how contemporary town hall architecture addresses the challenge of representing the local community while also adapting to the evolving needs of citizens.

Historically, town halls have served as symbols of power and wealth. Their architectural design and level of ornamentation have long reflected the standing of local communities. Even today, town halls remain iconic representations of local self-governance, serving as gathering places and community hubs. Their significance is even greater in smaller settlements, where they often define the town center. Contemporary town halls draw inspiration from local building traditions, cultural heritage, and historical context. Attributes such as identity, community, sustainability and representativeness highlight their importance. Apart from their role as venues for civic gatherings and community events, town halls play a broader cultural, social, and political role.

This paper seeks to find the characteristics of a contemporary town hall. By examining the theoretical perspectives of various authors and architects and comparing them to the author's own analysis of specific objects in the Czech Republic and abroad, this study offers a comprehensive understanding of the concept of a "contemporary town hall in a smaller settlement". Through on-site research, including interviews with mayors, officials, and members of the public, the author provides a fresh perspective on the topic. The outcomes of the research will be demonstrated by a comparative analysis of selected town halls.

Keywords:

Town Hall, municipal office, public life, community, regional architecture, small urban structures

PODRACKÝ, Ladislav (2025). Význam a vlastnosti soudobých radnic v menších sídlech v ČR a západní Evropě. In: KUGL, Jiří, ed. *Člověk, stavba a územní plánování 18*. ČVUT v Praze, Fakulta stavební. pp. 275–294. ISBN 978-80-01-07472-5. ISSN 2336-7687.

Článek je licencován pod licencí Creative Commons BY-NC-ND 4.0 (Uveďte autora-Neužívejte komerčně-Nezpracovávejte 4.0 Mezinárodní). Licenční podmínky: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.cs>

1 Úvod, metodika a cíl práce

Článek se zabývá funkčními, provozními a architektonickými principy a vlastnostmi soudobých radnic v menších sídlech, které jsou předmětem autora výzkumu k disertační práci. Výzkum se věnuje zejména radnicím a obecním úřadům¹ v sídlech vybraných států západní Evropy a ČR, která populačně nepřesahují pět tisíc obyvatel a lze je označit jako vesnice či menší města. Vzhledem k důrazu na aktuálnost problematiky se výzkum zabývá realizacemi vzniklými od počátku 21. století.

Výsledky a poznatky shrnuté v tomto textu vycházejí ze závěrů autorů věnujících se soudobým správním a veřejným budovám v tuzemsku i zahraničí a z výsledků dosavadního vlastního výzkumu, který zahrnuje rozhovory s uživateli, starosty obcí a utory, jakož i poznatky z návštěv a pozorování vybraných radnic. Výběr analyzovaných radnic a sídel je založen na jejich typologické příbuznosti, srovnatelnosti s tuzemskými zástupci a na objektivně prokazatelné kvalitě architektonického řešení.

Cílem textu je komplexní **popis typologie soudobé radnice v menším sídle v Evropě**. Článek se zaměřuje na architektonické, urbanistické a funkční či dispoziční uspořádání, která jsou odrazem socio-kulturní situace a mají dopad na veřejný život a stav komunity v kontextu sídla a regionu. Tyto principy a vlastnosti jsou popsány na několika soudobých realizacích v ČR a západoevropských státech a porovnány s perspektivami jejich uživatelů. Analýza společných a odlišných rysů těchto zástupců je komplexní odpovědí na otázku, jaké jsou **význam, role a vlastnosti** současné radnice v menším sídle a do jaké míry je lze identifikovat.

2 Proč věnovat pozornost radnicím v menších sídlech?

Každý si pravděpodobně dokáže představit, jak vypadá radnice či obecní úřad. Lze předpokládat, že si čtenář vybaví obecní úřad v rodné obci, což v českém kontextu zpravidla bývá starší objekt – bývalá škola, bývalý národní výbor či jakákoliv jiná, prostorově uspokojující budova. Nedá se říct, že se jedná v obci o nejdůležitější, nejzdobnější či nejreprezentativnější objekt nebo místo, které by veřejnost často navštěvovala. Obecní úřad navštěvuje většina občanů pouze v případech, když potřebují vyřídit nutné administrativní záležitosti. Ačkoliv pracuje tento úvodní odstavec s jistou mírou zobecnění, je na místě podstatná otázka – má vůbec existence radnice v současnosti smysl a opodstatnění?

Mohlo by se zdát, že v době, kdy je možné většinu administrativních úkonů vyřešit online, je funkce radnice či obecního úřadu přežitkem. Opak je ale pravdou – funkční radnice či obecní úřad může být i v současné době důležitým objektem v obci. Zejména v těch nejmenších, kde často chybí jiná veřejná a komerční vybavenost, plní roli zcela zásadní. Je místem **setkávání, shromažďování** a výrazným činitelem v držování **komunitního života**. Je místním **symbolem, reprezentativním** obrazem obce a enerátorem místní **hrdosti a identity**. Kvalitu a způsob využívání návsi a náměstí, tak stěžejních pro menší sídla, výrazně ovlivňuje kvalita přilehlých okolních objektů (Gehl a kol., 2006). Obecní úřad či radnice a náměstí spolu od nepaměti tvoří vazbu a zájemně se ovlivňují. Při pohledu na zdařilé tuzemské či různorodé zahraniční realizace lze pozorovat jejich funkční, architektonickou a prostorovou rozmanitost, díky které **ovlivňují tvář celého centra** obce a jejich význam často překračuje její hranice.

Zvláště v českém prostředí by měl být kladen důraz na výše popsané principy a hodnoty. Zejména nejmenší české vesnice se potýkají s **úbytkem obyvatelstva** (Jašurek, 2018), a ačkoliv je příčin mnoho, těmi nejpalčivějšími z nich jsou absence infrastruktury, veřejné vybavenosti a společenského využití (Jašurek, 2018). Komunitní

život a občanská pospolitosť jsou hodnoty, které jsou pro menší obec mnohem křehčí, než je tomu u města (Madar, 2021). Historicky byl místem setkávání a shromažďování kostel, nicméně zejména z důvodu společenské změny tuto funkci ztratil. Další tradiční místo setkávání – vesnický hostinec (hospoda) – je, jak se ukázalo při nedávných krizích, výrazně závislé na aktuální ekonomické situaci. Potenciální role a význam radnice či obecního úřadu jakožto **společenského a kulturního centra obce** se tak stává ještě důležitější a aktuálnější.

České prostředí se vyznačuje ještě jedním významným specifickým, a to poměrově nejvyšším počtem samospráv v Evropě (Tab. 1). Zatímco v západoevropských státech proběhla vlna **slučování** menších obcí do větších celků již v 70. a 80. letech minulého století, v ČR docházelo po roce 1989 spíše k **decentralizaci**. Diskuse ohledně slučování obcí se v posledních letech v českém veřejném prostoru vyskytuje poměrně často, naráží však zatím zejména na odpor samospráv, který plyne mimo jiné především z negativní zkušenosti s předchozím režimem a systémem střediskových vesnic. Dojde-li v budoucnu skutečně ke slučování obcí, může to vytvořit potřebu nových lokálních center, včetně adekvátních správních objektů, případně zásadní modernizaci těch stávajících. Na druhou stranu, jak uvádí Madar (2021), obce, které mají svou vlastní samosprávu, jsou statisticky mnohem aktivnější než ty, které spravuje větší celek. Problematika správních budov v menších sídlech však každopádně je a bude aktuální.

	Počet samospráv	Průměrná velikost	Počet na 100 000 ob.
Německo	11 471	7449	13
Rakousko	2107	4166	24
Belgie	605	19 177	5
Nizozemsko	392	44 816	2
ČR	6258	1688	59

Tab. 1 – Statistika počtu samospráv ve vybraných zemích EU (Zdroj: OECD, 2018)

Závěrem této kapitoly je formulace hlavní výzkumné hypotézy: Radniční budovy jsou **základní a zásadní** vybaveností zejména menších měst a vesnic, jelikož jsou nositelem místní kulturní a občanské **identity**, místem **setkávání a dění** a výrazným činitelem v rozvoji celého centra obce. Téma radniční typologie v menších sídlech souvisí nejen se základními společenskými či historickými hodnotami naší společnosti, ale figuruje též na pozadí témat, jako je **kvalita života v regionech, vyliďňování** menších sídel či kvalita venkovského veřejného prostoru.

Pro pochopení role a významu soudobé radnice je třeba reflektovat nejen historický vývoj, ale taktéž soudobé tendence ve společnosti v kontextu jak využívání správních budov, tak charakteru společnosti či komunity menších sídel. Rozbor těchto principů bude předmětem následujících kapitol.

3 Vývoj radniční typologie

Architektura a funkce radnice se přirozeně vyvíjela v průběhu historie nejen v závislosti na společensko-politické situaci, ale zároveň i na lokalitě. Přesto se mnoho jejích vlastností a prvků vyskytuje opakovaně, ale v různých podmínkách a s různým významem (Torisson, 2024). Zatímco některé funkce a vlastnosti byly důsledkem charakteru doby, některé přetrvaly v jiné formě do dnešních dnů. Radnice navazují na starší radnice nejen vzhledem, ale především stavebními a architektonickými prvky. Vývoj radniční typologie, který rozhodně **není lineární**, tak lze paradoxně charakterizovat

1 V různých evropských zemích je využíváno různé názvosloví – radnice, rathaus, gemeindehaus, municipal office atd. V článku bude proto v obecném slova smyslu používán termín *radnice* jako zastřešující pro všechny tyto typologické podмноžiny.

jako **nejednotný** vývojový vzorec s **opakujícími se** prvky (Torisson, 2024).

První správní budovy s administrativními funkcemi se nacházely již ve starověké Číně, Mezopotámii či Egyptě, nicméně vznik radniční typologie lze datovat až do dob středověku. Obchodní rozmach ve středověké Evropě v 11. a 12. století přinesl bohatství a moc tehdejšími městům, což jim umožnilo určitou míru nezávislosti na panovníkovi (Torisson, 2024). První radnice nebyly spektakulárními architektonickými příklady, nicméně jejich vzhled a architektonické prvky byly později mnohokrát interpretovány. V době, kdy začaly první radnice vznikat, byl vývoj měst v západní Evropě většinou ukončen a zejména centra měst – v okolí náměstí s tržišťem – byla většinou zastavěna. Nicméně právě náměstí bylo ideální místo pro umístění radnice, jelikož radnice musela být dostatečně **viditelná, přístupná** a zajišťovat možnost **ekonomické kontroly** (Stewart, 2021). První radnice proto téměř vždy vznikaly již v kontextu vystavěného města buď jako nové prvky v dokončené struktuře, či přeměnou stávajících objektů.

Jelikož se první městská rada generovala zpravidla z nejmocnějších občanů, což byli příslušníci cechů, radnice vznikala transformací tzv. **kaufhausů**, tedy kupeckých domů. Příkladem takové radnice je ta v německém Alsfeldu (Obr. 1). Přízemí prvních radnic bylo většinou **otevřené** a nacházela se zde tržnice, zatímco v patře se nacházela jednací síň. Jelikož povětšinou nebyla dostatečně velká, pro větší shromáždění byly radnice vybaveny **balkonem** pro vydávání prohlášení či pro oslovení většího množství lidí. Jednou z prvních italských radnic je Palazzo del Broletto v Comu (Obr. 2), na které lze pozorovat některé architektonické prvky rané radniční typologie popsané výše.

Obr. 1 – Radnice v Alsfeldu (zdroj: Marku Schweiss)

Obr. 2 – Palazzo del Broletto (zdroj: Ivan Ruggiero)

Zatímco první radnice vznikly na **demokratických principech** a jako výsledek kolektivního úsilí všech občanů, později se jejich správa soustřeďovala do rukou majetnějších vrstev, které prostřednictvím radnice uplatňovaly moc nad ostatními obyvateli, ale zároveň představovaly silnou opozici církvi a šlechtě (Scheutz, 2018). Stavbami, které byly znakem zmíněných vrstev – katedrálami a hrady – se pozdější radnice inspirovaly. Výrazná věž, lomený oblouk, vysoká okna, rosety, fiály či imitace opevnění či cimbuří se staly způsobem, jak **zdůraznit důležitost** radnice v rámci města (Stewart, 2021). Radnice byla zpravidla svou nejzdobnější fasádou **orientována do náměstí** (Scheutz, 2018). Radnice

se tak postupně z otevřeného městského objektu stala pevností s vnitřní dvoranou a věží, která konkurovala kostelům, a tedy i církvi samotné (Torisson, 2024).

Zásadní změnu v přístupu k radniční typologii přinesla až industriální revoluce. Ta přinesla nové příležitosti zvýšení kvality života ve městech – zavedení vodovodního připojení, kanalizace, zdravotní péče či zakládání městských vzdělávacích institucí, jako knihoven a škol. Stržení městských hradeb mělo za následek **výraznou expanzi měst**, ale i počtu obyvatel (Scheutz a kol., 2012). Došlo též k udělení nových pravomocí městům. Důsledkem těchto společenských změn bylo znásobení aparátu městských úředníků, kteří měli příslušné záležitosti na starosti, což vytvářelo větší **prostorové nároky** na radnice. Zároveň nová městská vyšší třída, která se generovala z úředníků, továrníků a bohatých obchodníků, vyžadovala **důstojné místo pro setkávání a kulturu**. Radnice byly stylizovány do eklektických forem připomínajících majestátní paláce, snažících se imitovat šlechtická sídla a obecně kulturu a prostředí vyšších společenských vrstev (Scheutz, 2018). Radnice se stala **dějištěm plesů, recepčí, banketů** a dalších kulturních událostí pro vyšší společenské vrstvy (Scheutz, 2018). Pro tyto příležitosti byly radnice vybaveny zdobnými **sály** a adekvátními **vstupními prostory** (Scheutz, 2018). Radnice, která byla původně symbolem celé městské společnosti a výsledkem jejího společného úsilí, se definitivně stala prostorem pouze pro vybrané vrstvy buržoazie.

Existence **radnice v současném stylu** by nebyla možná bez výrazné společenské změny, která vygradovala na konci 19. století. Výsledkem bylo nejen nové sociokulturní pojetí významu a funkce radnic, ale zároveň výrazná změna po staletí neměnného **architektonického typu**, který se doposud vyznačoval opakováním historických vzorů (eklektismus). Nový styl, modernismus, se v kontextu radniční typologie vyznačoval zejména **univerzálním architektonickým výrazem**, který odkazoval k sdílené budoucnosti a univerzálním hodnotám (Furman, 2017). Scheutz (2018) uvádí, že po staletí ověřený model, se všemi svými vazbami, symbolikou a významem, byl vystřídán nespecifickou funkcionalistickou administrativní stavbou. Zvyšující se prostorové nároky administrativního aparátu, nedostatek prostoru ve městech a rapidní technologický pokrok vedly k výstavbě výškových budov. Jistou **nemožnost identifikace** s modernistickými anonymními úřady a nepřívětivé uživatelské prostředí byly důvodem, proč mnoho měst dále využívalo původní historickou radnici pro reprezentativní účely, nicméně administrativní prostory a zázemí přesunuly do nových objektů (Scheutz, 2018).

Přístup k správním stavbám 20. století představili již Le Corbusier a Louis Kahn při výstavbě národního sněmu v Čandigarhu, respektive parlamentu v Dháce (Rogers, 2004). Zejména nizozemská a skandinávská architektonická škola druhé poloviny dvacátého století výrazně posunuly možnosti a pojetí radničních budov. Nejvýznamnějšími stavbami této doby jsou pak například radnice ve Stockholmu od Ragnara Östberga či správní centrum pro malou ostrovní komunitu v Säynätsalu od Aalvara Aalta (Rogers, 2004). Architektura této epochy se snaží zodpovědět klíčovou otázku: **Jak může být demokracie hmatatelně promítnuta do radniční typologie?** (Torisson, 2024). Nejdůležitějším prostorem radnice se proto stala **zasedací místnost** jakožto prostor, kde se odehrávají veškeré demokratické procesy, která byla proto v rámci objektu umísťována do nejvýznamnější pozice (Torisson, 2024).

Obr. 3 - Radnice v Säynätsalu (zdroj: a+t research group)

Obr. 4 - Radnice ve Falkenbergu (zdroj: Riksantikvarieämbetet)

Pro řešení problematiku byla zásadní poválečnou společenskou změnou decentralizace státní správy a převedení některých státních pravomocí na **úřady místní samosprávy**. Nové pravomoci v oblasti místní správy tak nově nabyla sídla, která historicky často ani nebyla městy, a radniční typologie zde tak neměla žádnou tradici. Radnice doby postmoderní jsou pak ovlivněny zejména potřebami stále rychleji měnící se společnosti. Přístup k architektuře občanských institucí druhé poloviny 21. století demonstroval Richard Meier návrhem radnice pro San José, která **sdručuje správní a veřejné funkce** do různě využitelných prostorů, které disponují velkými prosklenými plochami, a tím pádem množstvím denního světla (Keskeys, 2017). **Transparentnost** se stala hlavním principem zcivilnění radnic, které začaly být v atmosféře 70. let vnímány jako symboly regulace a tátní moci. Radnice se tak proměňují ve střídmejší a vizuálně méně nápadné stavby, které kladou důraz především na svou **společenskou funkci**, význam v rámci místní komunity a orientaci na potřeby uživatele a interakci s ním. (Torisson, 2024).

Tendence deregulace, globalizace a tzv. „evropského snu“ dosáhly svého vrcholu na přelomu tisíciletí (Furman, 2017). Soukromý kapitál se mísí se státními dotacemi s cílem vytvářet pestré prostory a provozy, které kombinují konzum a vzdělávání, zisk a zaopatření, v apoteóze **historického kompromisu** mezi společností a trhem (Furman, 2017). Dost pravděpodobně zároveň v současné době zažíváme jednu z nejintenzivnějších krizí naší společnosti a demokracie, v čemž Furman (2017) zároveň spatřuje jedinečnou příležitost k znovuzrození a **znovuobjevení radnice**.

4 Principy a vlastnosti soudobé radniční typologie

Společnost se v současnosti **mění rychleji a dynamičtěji** než kdykoliv dříve. Radnice je dnes nejen sídlem administrativy, centrem politické moci, symbolem a pro občany nejdosažitelnějším článkem **demokracie**, ale zároveň i místem, které má zásadní vliv na **místní komunitu a veřejný život**. Radnice je místem setkávání – ať už mezi občany navzájem, či mezi občany a jimi volenými úředníky; je prostorem pro konání různých událostí, **aktivní participaci** občanů, srdcem místní komunity a stále také **representativním** symbolem (Keskeys, 2017).

Soudobá radnice je tak spíše **komunitním centrem**, kde vedle sebe existuje kultura, hospodářské aktivity, zdravotní péče a administrativa, které benefitují ze společných vazeb a lokality (Henning Larsen, 2017). Na rozdíl od historických radnic se nedá hovořit o konkrétním archetypu, jelikož zejména u menších sídel jsou realizace velmi různorodé a regionálně odlišné.

Popsat a definovat radnici menšího sídla v 21. století představuje metodologickou výzvu. Následující kapitoly se snaží rozložením několika hesel přehledně shrnout zásadní vlastnosti **soudobé radniční typologie**, které vycházejí nejen z poznatků jiných autorů, kteří se zabývají radnicemi obecně, ale jsou i výsledkem autorovy vlastní analýzy

a ozorování soudobých radnic menšího měřítka v menších sídlech.

4.1 Transparentnost

Transparentnost je jednou ze zásadních vlastností současných realizací zkoumané typologie. V tomto ohledu nepochybně souvisí fyzická transparentnost s transparentností instituce. „*Velké jednací prostory by neměly být uzamknutým prostorem přístupným vyvoleným zákonodárcům, ale měly by být viditelné, přístupné a uzpůsobené pro různorodé využití. Tak se dostane každému bez rozdílu a bez ohledu na věk, pohlaví či společenského postavení volného přístupu k demokracii*“, říká Louis Becker, jeden z artnetů dánského ateliéru Henning Larsen, který má za sebou několik realizací radnic, zejména pro větší skandinávská města (Henning Larsen, 2017). Architektura se stává nástrojem pro propojení úředníků a volených zástupců s veřejností.

Architekturou, která stírá hranici mezi veřejným a soukromým prostorem – fyzicky, programově i symbolicky – se vyznačuje dánské studio BIG. Při návrhu radnice v estonském Talinnu z pera světoznámého ateliéru konstatoval Bjarke Ingels pozorovatelný posun v přístupu k těmto veřejným institucím: „*Zaměstnanci radnice nebudou vzdálenými úředníky, kteří budou rozhodovat za tlustými zdmi, ale budou viditelní z celého náměstí (...), stejně tak budou mít možnost i úředníci vidět ven na náměstí a zajistit, že bude vždy pamatováno na potřeby města i občanů.*“ (Keskeys, 2017). Otevřenost radnice a istá expozice jejích vnitřních procesů a pracovníků posiluje důvěru občanů v instituci a ystém samotný (Rogers, 2004).

4.2 Přístupnost

O přístupnosti lze diskutovat ve dvou rovinách – tou první je přístupnost zejména tradičně nepřístupných prostor radnice veřejnosti, tou druhou je pak maximální bezbariérovost objektu pro osoby se sníženou schopností pohybu a orientace.

Provozní řešení, které neodděluje dva hlavní druhy uživatelů – zaměstnance a návštěvníky z řad veřejnosti – je konfrontací s tradiční vnitřní hierarchií. Odstraněním hranice mezi těmito dvěma sférami dochází k vytvoření prostoru a příležitosti pro setkávání, interakci a nový způsob prožívání a využívání prostoru (Dovey, 2009). Pro Furmana (2017) je koncept přístupnosti definován zejména sdílením stejných vnitřních prostor mezi zaměstnanci a rozmanitými sociálními skupinami z řad veřejnosti. Na druhé straně je třeba brát v potaz požadavky na bezpečnost a kvalitu pracovního prostředí. Vhodným řešením může být gradující systém přístupnosti od nepřetržitě přístupné veřejné haly, přes prostor pro setkávání zaměstnanců s veřejností až po kancelářskou část s omezeným přístupem veřejnosti. Způsobem vytvoření vhodného dojmu přístupnosti pak může být vizuální provázanost (Torisson, 2024). Občasné zpřístupnění zasedací síně zastupitelstva veřejnosti i pro jiné účely (např. pro pořádání menších akcí) odstraňuje hranici mezi občany a autoritou.

4.3 Multifunkčnost.

Kombinování různorodých funkcí pod jednou střechou není jen sociálně kulturním benefitem, ale taktéž cestou k ekonomické udržitelnosti těchto budov a jejich prostorů. V českém prostředí, kde jsou centra menších sídel často špatně definovaná z důvodu roztržitosti veřejné vybavenosti, může být multifunkční objekt radnice sdružující vlastní administrativní provoz, komerční provoz (např. provozovnu potravin) a funkce občanské vybavenosti (např. kavárnu) prvkem, který pozvedne úroveň celého sídla. Radnice navržené výše zmíněným ateliérem Henning Larsen často kombinují správní funkce s jinými, často netradičními funkcemi – například s provozem muzea (radnice v Kiruně) či veřejným zdravotnickým centrem (radnice v Egedalu). Benefitem sdružení provozů je **zajištění aktivity** v objektu a kolem něj po celý den, a to i po skončení úředních hodin. Čím více občané využívají objekt k různým účelům, tím více cítí **sounáležitost** s objektem a **identifikují** se s ním – to utužuje sounáležitost místní **komunity** a je velkou přidanou

hodnotou **demokracie** (Henning Larsen, 2017).

4.4 Sounáležitost a identita

Radnice není komerční stavbou, jejímž investorem a tím pádem rozhodujícím subjektem je jen malá skupina občanů. Radnice je v konečném důsledku investicí celé místní komunity a její **pozitivní vztah k objektu** je zásadní. Esteticky hodnotné radnice mění prostory na místa – vytváří pocit sounáležitosti s obcí a komunitou, na čemž veřejný život závisí (Rogers, 2004). V době, kdy západní společnost čelí vyvlastňování venkova, nedostatku služeb na vesnicích a maloměstech a odlivu kvalifikované pracovní síly, jsou tyto vlastnosti nedocenitelným přínosem pro občanskou společnost. Jak vyplynulo například z participativních setkání s občany ve Velké Británii při návrhu nových radnic, občané cítí silnou sounáležitost se stávajícími viktoriánskými radnicemi a z hlediska vizuálního řešení je preferují na úkor soudobých realizací. Na druhou stranu jejich vnitřní prostory občané popisují jako chmurné a nepřátelské, zejména pro starší či handicapované osoby. **Vnitřní prostředí**, tvořené zejména typizovanými kancelářskými prefabrikovanými polopříchými, podhledy a univerzálním nábytkem v nich vyvolává pocit nadřazené instituce, kam neradi chodí (Rogers, 2004).

4.5 Vazba na místní architekturu, kulturu a specifika regionu

Tato kapitola má souvislost s kapitolou předchozí, jelikož charakter veřejných prostor, architektury a regionu do velké míry tvoří místní identitu. Nicméně zejména v menších obcích, kde jakákoliv forma místní samosprávy nikdy neexistovala a radniční typologie zde nemá žádnou **historickou vazbu**, je tento aspekt podstatný. Forma radnice či obecního úřadu je často inspirována **tradičními formami** či je zhmotněním stavebně kulturních **tradic obce či regionu**, což se projevuje využitím místních **specifických materiálů**, detailů a architektonického řešení obecně. Použití lokálních architektonických prvků a materiálů optimalizuje **začlenění** objektu do center menších sídel, která jsou urbanisticky a architektonicky hodnotná a často od středověku neměnná. **Jasná návaznost** na původní architektonický výraz, detaily a ornamenty, ideálně v soudobém pojetí, výrazně napomáhá akceptování objektu místními obyvateli.

4.6 Občanská stavba

Zásadní koncepcí sociální udržitelnosti soudobé radnice je vztah a **rovnováha** mezi úřadem (autoritou) a společností. Prostorové uspořádání a způsob vnímání uživatelem by měly reflektovat harmonické soužití obou těchto subjektů. Prostorové uspořádání vyjadřující řád vytváří dojem institucionalizovaného prostředí, zatímco architektura reprezentující každodenní život a měnící se s vyvíjející se společností má potenciál překlenout napětí mezi veřejností a autoritou (Rowe, 1997).

Radnice v malém sídle tak zpravidla není dominantou demonstrující svou nadřazenou funkci v tradičním smyslu. Je často výrazově nenápadným, ale urbanisticky exponovaným objektem v centru obce, který je zde snadno přístupný široké veřejnosti. To dokládá i fakt, že soudobá radnice oproti zažité představě většiny veřejnosti již zpravidla nedisponuje věží. Ta sice byla vždy jedním z hlavních orientačních bodů, ale také hlavně výrazem autority, jelikož symbolika výšky byla v průběhu historie tradičně vnímána jako prostorové vyjádření moci (Scheutz, 2018). Soudobé radnice menších sídel zároveň navazují na měřítko a výškovou úroveň svého okolí.

4.7 Udržitelnost

Dopad výstavby a s tím spojených procesů na životní prostředí je bezpochyby jedním z hojně diskutovaných témat posledních let. Vliv globálních změn klimatu na společnost, přírodu i města je nesporný a jeho důsledkem je dlouhodobá snaha světových organizací, včetně Evropské unie, o zmírnění těchto změn, zejména zaváděním

adaptačních opatření a uhlíkově neutrálních řešení.

Vzhledem k dlouhodobé snaze motivovat veřejnost k přijímání adaptačních opatření a k posilování klimatické odpovědnosti je logické, aby právě veřejná správa a veřejné instituce v této oblasti sehrály modelovou roli. Udržitelná a energeticky efektivní řešení lze pozorovat u mnoha zahraničních realizací radnic posledních let. Obecně se vzhledem k měřítku a velikosti objektů vyskytují spíše zavedená řešení, a o zejména v podobě stavebních úprav (**zelené střechy** a stěny, využití **recyklovaných materiálů**, zvyšování energetické soběstačnosti, aplikace zelených a modrých opatření v jejich bezprostředním okolí), provozního řešení (vhodná strategie větrání, chlazení a vytápění, úsporné spotřebiče a zařizovací předměty, snaha o zodpovědný a energeticky efektivní provoz jednotlivých prostor) a mnohých dalších.

4.8 Vztah s veřejným prostorem

Radnice byla historicky silně spjata s **náměstím**, do kterého byla orientována a vazba těchto dvou je nesporná. Postupem času sice ztratila náměstí na své důležitosti a primární funkci, kdy se ve velkoměstech proměnila především na turistickou atrakci, nicméně zejména v menších sídlech se stále jedná o **primární shromažďovací prostor**, kde se nachází většina služeb, často jediných v obci. Občané jej tak takřka denně využívají a silně se s ním **identifikují**. Způsob, jakým je radnice architektonicky a funkčně napojena na veřejný prostor, úzce souvisí s principem transparentnosti, jak byl vymezen výše.

Dle Gehla a kol. (2006) je uživatelská přívětivost a způsob využívání veřejného prostoru závislý na parteru okolních budov. Parter budov je část objektu, kterou uživatel primárně vnímá a dochází zde k největší **interakci mezi exteriérem a interiérem** – kolem objektu se uživatel pohybuje, využívá jeho bezprostřední okolí a pohled do jeho interiéru přitahuje pozornost, což přináší inspiraci a obohacení (Gehl a kol., 2006).

Radnice proto může výrazně přispět k živosti v přilehlém veřejném prostoru. Administrativní provoz, jak bylo popsáno výše, je často kombinován s jinými provozmi – v menším sídle například se stravovacím zařízením, kavárnou či multifunkčním sálem. Tyto provozny jsou často fyzicky i provozně **propojeny** s prostorem návsi či náměstí a mají nezanedbatelný vliv na míru jeho využívání veřejností.

Radnici mohou občanům také přiblížit některé nevšední zážitky či akce, které se konají na radnici či v jejím bezprostředním okolí. Mezi příklady již realizovaných akcí, které se nejen inspirovají v současném vývoji, ale též historických funkcích radnice, jsou například instalace **dočasných uměleckých děl**, prostorů či platform pro **umělecká vystoupení**, ekologické **komunitní záhony**, kryté stánkové plochy pro místní producenty, možnost **venkovního kina** s projekcí filmu na fasádu radnice či představení před ní (Rogers, 2004).

4.9 Přizpůsobivost

Radnice by měla držet krok s technologickými a environmentálními tendencemi. Bauchman Lyons například v soutěži na radnici pro britský Stockport navrhl systém obrazovek rozmístěných po městě, které by živě vysílaly debaty a zasedání městské rady, což přibližuje administrativní a demokratické procesy občanům (Rogers, 2004). Umístění samoobslužných elektronických kiosků do celodenně přístupných prostor zase zjednoduší život občanům, kteří z různých důvodů nemohou instituci navštívit v klasické otevírací době. V tomto směru je možné uvažovat o široké škále případných scénářů a lze jen hádat, jaké další možnosti přinese nejen vývoj na poli technologií, ale i požadavky dynamicky vyvíjející se stále různorodější společnosti.

5 Příklady realizací

Předmětem dalšího textu je analýza a popis čtyř příkladů radnic v menších sídlech – dvou z Německa, jedné z Belgie a jedné z ČR. Příklady jsou analyzovány v kontextu místa, velikosti a struktury sídla, historického pozadí, základní charakteristiky realizace

a popisu a rozboru výše popsanych parametrů. Rozbor prověřuje možnosti a způsob aplikace výše popsanych vlastností a principů na realizace v menších sídlech.

5.1 Wettstetten

Obec Wettstetten se nachází v Bavorsku, několik kilometrů od Ingolstadtu. K roku 2022 v ní žije asi 5000 obyvatel. Obec byla po staletí obcí ryze zemědělskou, ale rychlý industriální rozvoj v oblasti v 19. století měl za následek populační expanzi, která ještě zesílila po druhé světové válce. Obci po dlouhé roky chybělo centrální náměstí, které obec historicky nikdy neměla, nicméně transformace charakteru sídla a struktury obyvatel tuto poptávku vytvořila.

Obr. 5 – Nové centrum obce Wettstetten (zdroj: autor)

Komplex podle návrhu ateliéru Beer Bembé Delinger Architekten und Stadtplaner z roku 2013 vznikl v přímém sousedství kostela, a tedy původního centra obce. Demolicí několika menších zemědělských objektů vznikl v centru prostor pro nový komplex tří objektů, z nichž jeden je administrativním provozem obecního úřadu, druhý sdružuje provozy obecního úřadu veřejného charakteru (obecní sál, ceremoniální sál, zasedací místnost) a třetí je odděleným objektem s jeslemi a denní pečovatelskou službou pro osoby trpící demencí. Nová struktura je integrována do původní vesnické zástavby, kde při zachování uličních čar vznikají nové prostorové kvality (Detail, 2014). Svou vzájemnou prostorovou kompozicí se přibližují jisté nahodilosti rostlé vesnické zástavby obce, jelikož rozdělení provozu do tří menších objektů koresponduje s jejím měřítkem. Objekty se svou formou a objemem inspirovaly v **regionálním archetypu** – objektu Altmühl-Jura (Detail, 2014). Jedná se o původní zemědělské stavení s mírně šikmou střechou z vápence a hliněnou omítkou. Inspiraci tímto archetypem lze dodnes identifikovat na soudobých realizacích v regionu. Architekti tak tvarovým a materiálovým řešením vytvořili objekty, které mají kořeny v daném místě a zároveň soudobý architektonický jazyk – umírněný soubor vytváří silný akcent v samém srdci obce (Mödl, 2014).

Obr. 6,7 – Vazba nového centra a okolí (zdroj: Beer Bembé Dellinger)

Klíčovou problematikou byla ve Wettstetenu přetrvávající dynamika rozrůstání obce na okraji, ale postupné vyprazdňování jeho centra. **Mix funkcí** radnice, jeslí a pečovatelského centra **obnovuje ztracené centrum obce** a dává mu **novou identitu** (Detail, 2014). „**Mix funkcí výrazně přispívá k obnově městského centra. Doprovázení a vyzvedávání dětí a starších lidí, návštěvy za účelem vyřízení administrativních úkonů a samozřejmě události konající se v městském sále – to vše zvyšuje aktivitu v městském centru. Jeho obnovení je důležitým aspektem tohoto projektu,**“ říká jeden ze zakladatelů ateliéru, Sebastian Dellinger (Detail, 2014). Fragmentovaná veřejná prostranství, která mezi sebou objekty vytváří, nejsou slepými konci veřejného prostoru, ale živými a pro obyvatele srozumitelnými místy, kde probíhá komunikace a setkávání.

Obr. 8,9 – Propojení multifunkčního sálu s exteriérem. (zdroj: autor)

Zásadními vlastnostmi celého komplexu jsou **transparentnost a propojení interiéru s exteriérem**. Vstupní prostory všech tří objektů jsou prosklené a orientované do veřejného prostoru. Z náměstí, které mezi sebou objekty svírají, tak návštěvník získává přehled o dějích uvnitř budov. Ještě výrazněji lze tento princip pozorovat u objektu se shromažďovacími prostory. Velký **multifunkční** sál v přízemí lze fyzicky propojit s hlavním náměstím mezi radnicí a kostelem zcela otevíratelnými francouzskými okny. Sál se tak při komunitních událostech, festivalech či slavnostech stává součástí exteriéru: „**Například při vánočních trzích otevřeme pár oken. Lidé pak mohou chodit volně z náměstí do interiéru, kde můžeme prodávat svažené víno, protože sál má kuchyňku,**“ vysvětluje Kathleen Haufe, zaměstnankyně úřadu. V horních podlažích se nachází menší

ceremoniální síň pro potřeby svatebních obřadů a prostorná zasedací místnost, z které je pásovým oknem panoramatický výhled na celou obec. Oba prostory lze mezi sebou propojit pomocí posuvných stěn.

Dle bývalého starosty Hanse Mödla (2014) vyvolával vzhled objektů při realizaci mezi místními kontroverze, zejména pro svůj minimalistický vzhled a cihlovou fasádu, nicméně po dokončení je většina místních s podobou nového centra spokojena. Projekt získal mnoho lokálních i mezinárodních ocenění – v roce 2015 projekt vyhrál německou cenu za architekturu a ve stejném roce byl nominován na evropskou cenu Miese van der Rohe za architekturu. Cena projektu se vyšplhala na 6,5 milionů eur.

5.2 Maitenbeth

Maitenbeth je malebnou bavorskou vesnicí pod Alpami. V samotné vesnici žije necelých 2000 obyvatel, nicméně v celém administrativním území samosprávy, jehož je Maitenbeth centrem, žije asi 4200 obyvatel. Obec byla součástí větších administrativních struktur až do roku 1980, kdy se spojila s okolními vesnicemi a samotami v samostatnou administrativní jednotku.

Nová radnice v Maitenbethu je příkladem kompletní **obnovy místního centra**, které vzniklo obnovou historických objektů doplněných kvalitní novostavbou. Nová radnice mění urbanistickou organizaci obce a posiluje její **historické centrum** (Frühauf a Meck, 2019). Reaguje na dominantu kostela a budovu Staré pošty, která dlouho ležela ladem, ale byla v rámci jiného projektu zrekonstruována na místní komunitní centrum. Obě budovy jasně vymezují nové náměstí, které je umístěno v hlavní komunikační ose z vesnice ke kostelu.

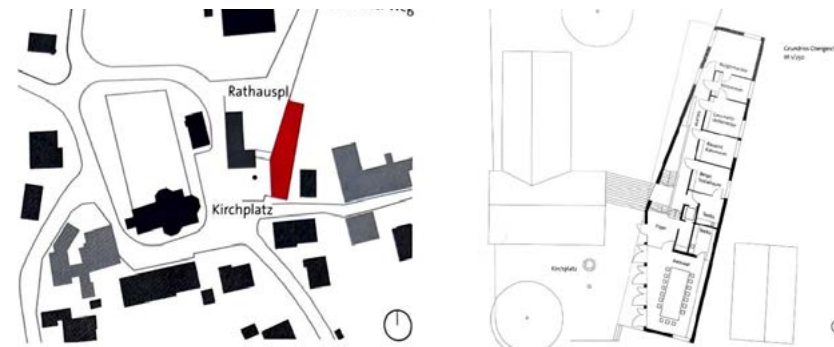

Obr. 10 – Radnice v obci Maitenbeth (zdroj: Meck Frühauf Architekten)

Tím vznikl prostor pro lokální akce, festivaly, shromažďování a centrum, kde jsou na jednom místě umístěny administrativní a kulturní instituce sídla (Frühauf a Meck, 2019). Náměstí je výškově rozděleno na dvě části, které mají různý charakter a jsou propojeny širokým schodištěm, které je multifunkčním prvkem ve veřejném prostoru. Starosta Thomas

Stark vysvětluje, že nové náměstí je možná největší **přidanou hodnotou** celé realizace: „*Hodnota není jen v radnici samotné, ale v kombinaci s historickými objekty. Získali*

jsme tak centrum, které jsme dříve neměli. Nově se tak ve vsi konají koncerty pod širým nebem či vánoční trhy.“

Obr. 11, 12 – Radnice v kontextu nejbližšího okolí (zdroj: Meck Architekten)

Radnice svou formou odkazuje k místním hospodářským stavením, nicméně co se architektonického výrazu týče, jedná se o ryze soudobou stavbu. Svým vzhledem nekonkuruje historickým objektům v bezprostředním okolí. Mnichovský architekt Andreas Meck popisuje skromný přístup k realizaci jako **velkolepou normalitu**: „*Radnice není koncertní síň ani kostel. Některé budovy potřebují určitou míru normalnosti. To platí nejen pro architekturu, ale i venkovní prostory*“ (Baumeister, 2016). Radnice volbou materiálů a architektonických prvků zapadá do okolí a podporuje **identitu** místa. Hrubá struktura omítky je odkazem na ornamentální farní kostel. Barva ocelových nosníků, které jsou nosnou konstrukcí přesahující střechy směrem do náměstí, koresponduje se specifickou barevností oken a zábradlí Staré pošty naproti.

Dispozičně je radnice rozdělena do dvou podlaží, z nichž každé výškově koresponduje s jednou z výškových úrovní přilehlého náměstí. Toto prostorové uspořádání, podpořené výtahem, zajišťuje **bezbariérovost** a maximální **přístupnost** nejen obou podlaží úřadu, ale i obou úrovní veřejného prostoru.

Obr. 13,14 – Zasedací síň jako lodžie pro celou vesnici s využitím tradičních prvků (zdroj: autor)

Zasedací místnost, autory označovaná jako **lodžie pro celou vesnici**, se nachází na úrovni vyšší části náměstí a je maximálně exponovaná. Dvoukřídlá francouzská okna zajišťují velkou míru **transparentnosti**, a tak když jedná zastupitelstvo, je všem viditelné – demokracie se stává veřejnou (Baumeister, 2016). Tuto vazbu si pochvaluje i starosta Thomas Stark: „*Když je hezké počasí a je na programu veřejné jednání, prostě otevřeme dveře do náměstí. Procházející lidé se často na chvíli zastaví, vejdou přímo dovnitř a osadí se nebo sledují diskusi z náměstí. V létě tu občas pořádáme akce pro veřejnost.*“

Interiér jednací síně, ale i celého objektu, je inspirován **tradičními prvky**

venkovských stavení regionu – jedná se zejména o dřevěné obklady, obvodové lavice či dřevěné obložení dveřních zárubní (Frühauf a Meck, 2019). Vnitřní prostředí tak působí familiárně a na návštěvníky příjemně. Kvalitní zpracování detailů a použití netradičních materiálů si nelze při pobytu v interiéru ne všimnout – masivní dubové dveře, dřevěné detaily a kamenná dlažba výrazně přispívají ke kvalitnímu interiérovému zážitku. Kruhové otvory v nosnících a opěradlech lavic jsou odkazem k barokním motivům kostela.

Investiční náklady radnice byly cca 1,5 milionu eur, celkově stála přeměna centra obce v posledních patnácti letech 5 milionů eur. „*Nezaregistroval jsem žádné negativní názory, ale*

nemohu mluvit za všechny. Nicméně názory, které znám, jsou naprosto pozitivní a lidem se transformace velmi líbí,“ uzavírá starosta.

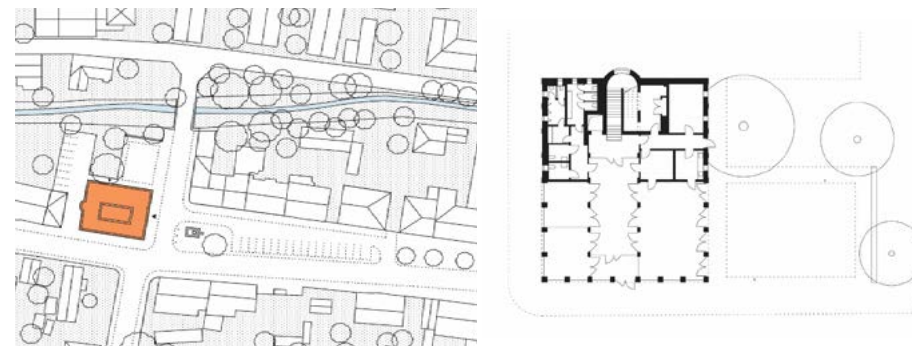
5.3 Lázně Bělohrad

Obr. 15 – Radnice v Lázních Bělohrad, pohled z náměstí (zdroj: Ondřej Bouška)

Město Lázně Bělohrad je nevelké lázeňské město nacházející se poblíž Jičína. Žije zde asi 3734 obyvatel. Původně hospodářská usedlost v údolí říčky Javorné vděčí za svou prestiž místním slatinným lázním, které byly založeny na konci 19. století. V době první republiky pak město zažilo dobu maximálního rozkvětu, kdy zde vzniklo mnoho továren, divadlo či lázeňský hotel.

Radnice navazuje na bohatou historii města. Materiálovým a architektonickým řešením je **inspirovaná kubismem a funkcionalismem**, které jsou charakteristické pro období největšího rozkvětu města - z této doby se v širším centru nachází například sokolovna či pojišťovna. K těmto stylům neodmyslitelně patří i materiály použité v interiéru radnice – mosaz či teraco. V kombinaci s pohledovým betonem a dřevěnými prvky působí interié **útulně i vznešeně**. Autorské studio re:architekti (2024) popisuje, že estetiku radnice tvoří tenká hranice mezi občansky srozumitelnou **vstřícností** a ústojným **reprezentováním** síly města. Stavba je jasně členěna na transparentní parter a vyšší část s pravidelným rastrem oken. Vzor teracové podlahy v celém přízemí pak svým vzorem parafrázuje specifickou kresbu na chodnících a na náměstí, čímž nejen navazuje na lokálně známý ornament a potažmo na **místní identitu**, ale také pocitově **rozšiřuje veřejný prostor** dovnitř radnice (re:architekti, 2024). Celková preciznost detailů jak v interiéru, tak v exteriéru – stínící prvky, římsy či modelace fasády – povyšují radnici na **reprezentativní symbol**.

Obr. 16,17 – Vazba radnice a bezprostředního okolí (zdroj: ERA21)

Důležitou součástí koncepce je vztah parteru radnice, okolního veřejného prostoru a místní komunity. Nová radnice je **deklarací otevřenosti** v přístupu samosprávy k občanům, městu i hospodaření (re:architekti, 2024). Zasedací místnost je orientována do náměstí, a když zasedá zastupitelstvo, vidí ho celé náměstí – „*demokracie se stává veřejnou a pro občany více dosažitelnou*“ (re:architekti, 2024). Zasedací místnost zároveň mohou využívat místní spolky. Část přízemí radnice – podatelna a foyer, kde se pořádají například výstavy, jsou **přístupné** i mimo otevírací hodiny.

Největším přínosem pro místní komunitu je pravděpodobně **multifunkční sál**, který je orientován do náměstí, může fungovat jako oddělená jednotka a lze jej propojit s exteriérem do prostoru vedle radnice. Zde se nachází prostranství s posezením, záhony květin a vzrostlou lípou. Vnitřní shromažďovací prostor doted' ve městě chyběl a program kulturních akcí tak byl závislý na počasí. Veškeré dění v sálu je viditelné z náměstí, jak potvrzuje starostka Alena Kuželová: „*Když je v sále koncert, tak děti, které si hrají na náměstí, přijdou a přes okna pozorují, co se děje. Stejně tak kolemjdoucí – místní tak mají větší povědomí o veřejném dění v obci.*“ V sále a v navazujícím veřejném prostranství se konají svatby, sousedská setkání, akce pro seniory či vítání občánků a dříve zanedbaná část náměstí tak znovu ožívá.

Obr. 18,19 – Multifunkční sál a foyer (zdroj: autor)

Realizace výrazně **pozvedla úroveň veřejného prostoru** v horní části náměstí, jehož řešení bylo součástí návrhu. Předprostor radnice, který byl dříve asfaltovou

plochou a neorganizovaným parkovištěm, byl vydlážděn a srovnán do jedné výškové úrovně. Krom vyznačení parkovacích míst, umístění městského mobiliáře (např. laviček či stojanů na kola) zde zároveň vznikla nová kašna – tradiční součást náměstí českých měst. Do náměstí je orientována i kancelář starostky, která se nachází v prvním patře. **„Bylo architektonickým záměrem, aby objekt maximálně pomohl komunikaci mezi úředníky a občany,“** popisuje pozitiva nové radnice starostka.

Radnice byla zařazena do užšího výběru České ceny za architekturu za rok 2023 a byla nominována na evropskou cenu Mies van der Rohe (re:architekti, 2024). Ačkoliv původně měla stát asi 35 milionů Kč, konečná cena byla necelých 90 milionů. **„Ačkoliv veřejnost původně kritizovala vysokou cenu, myslím si, že multifunkčnost a možnost využívání objektu veřejností významně přispěly ke změně názoru velké části občanů,“** uzavírá starostka.

5.4 Lo-Reninge

Belgická municipalita Lo-Reninge se skládá ze čtyř sídel, která pro potřeby belgického systému samosprávy tvoří tato sídla municipalitu s centrem ve městěčku Lo (dnes zvaného Lo-Reninge). To leží asi padesát kilometrů jihozápadně od Brugg v provincii Západní Flandry, nedaleko pobřeží Lamanšského průlivu. Oproti standardu hustě zalidněného regionu se jedná o menší municipalitu – populace činí 3289 obyvatel k roku 2018, z toho 1247 žije ve městě Lo. Město, které vzniklo na místě římského vojenského tábora, má pestrou a složitou historii. Za největším rozvojem stály církevní řády, které zde založily v průběhu historie několik klášterů. Ačkoliv v průběhu historie ztratilo svůj městský statut, sloučilo se v roce 1985 s výše zmíněnými sídly a získalo tak statut města zpět.

Obr. 21 – Dostavba radnice v Lo-Reninge (vpravo) původního kláštera (zdroj: Hugh Strange)

I přesto, že se v centru nachází stará radnice z poloviny 16. století, již více než sto let neslouží svému původnímu účelu. Pro zkoumanou radnici je zásadním objektem jeden ze dvou dochovaných klášterů ve městě, klášter Šedých sester z roku 1492. Ten byl v roce 2017 obýván již jen dvěma sestrami, proto jej řád nabídl ke koupi městu, které se jej pro jeho polohu v centru a nespornou historickou hodnotu rozhodlo přeměnit na novou radnici pro **posílení občanského života** v lokalitě (Devisch, 2014).

Autorský tým, bruselský ateliér noAarchitecten, se rozhodl zrekonstruovat původní klášterní komplex a doplnit jej soudobou dostavbou. Ta je inspirována charakteristickou **regionální stavbou**, stodolou výrazně podélného půdorysu, ve které

jsou za sebou uspořádány jednotlivé funkce (Strange, 2013). To způsobuje často různě výškové uspořádání hřebene a okapní římsy střechy. Tento princip je zde interpretován na různé hloubce dispozice – hmota objektu se lokálně zmenšuje v místě veřejného prostranství či zvětšuje v místě hlavního prostoru. Dostavba vznikla na místě jednoho z původních tří křídel kláštera, které bylo zdemolováno (Devisch, 2014).

Obr. 22,23 – Umístění kláštera v Lo a jeho zahrada (zdroj: noAarchitecten)

Materiálové řešení objektu odkazuje nejen na stávající klášterní komplex, ale také na místní tradiční stavební postupy a používané materiály. Zároveň se projekt vyznačuje **udržitelným** materiálovým i konstrukčním řešením. Fasáda je z cihel, které byly vyrobeny částečnou **recyklací** cihel zdemolovaného klášterního křídla a které mají díky složení místní půdy žlutý odstín. Střecha je ze skládané pálené krytiny. Oba tyto materiály jsou v oblasti **tradiční** a byly proto přirozenou volbou, nicméně oproti historickým stavbám plní cihly v tomto případě spíše funkci obkladu (Strange, 2013). Konstrukce stavby je totiž tvořena dřevěným skeletem a v interiéru tak evokuje spíše hospodářské stavení – stodolu, jak objekt označuje autorský tým (Devisch, 2014). Novostavba je rovněž **nízkoenergetická**. Projekt věrně a citlivě interpretuje historické vazby a architektonické tvarosloví, nicméně způsob členění fasády a artikulace okenních otvorů je ryze současný (Devisch, 2014).

Klášter měl mnoho cenných a historických interiérů, nicméně jeho dispozice byla poměrně komplikovaná, s množstvím výškových úrovní, schodišť a chodeb. Kvůli absenci **bezbariérovosti** proto nebyl vhodný pro plnění funkcí veřejné instituce, a proto byl využit pro administrativní provoz radnice – nachází se zde kanceláře, jednací místnosti a dílená pracoviště. Bývalá klášterní kaple byla například využita jako zasedací místnost městské rady (Devisch, 2014). V dostavbě, která je snadno **přístupná** a do velké míry **transparentní**, se nachází prostory pro veřejnost – služby, podatelna či veřejná studovna a archiv.

Obě části jsou propojeny transparentní spojovací chodbou, která z obou částí tvoří celek a je třetí fasádou nového vstupního prostranství mezi oběma objekty (Devisch, 2014). Klášterní zahrada, kdysi soukromý pozemek, je nyní nejen **vizuálně propojena** s náměstím, ale i s **veřejným prostorem** pro pořádání kulturních a společenských akcí.

Obr. 24,25 – Interiér dostavby a původního kláštera (zdroj: noAarchitekten)

Výsledkem je soudobě pojatá stavba, citlivě navazující na **historickou tradici** místní **regionální architektury**. Kompletně dřevěný interiér provozu pro veřejnost vytváří prostředí působící přívětivě a neformálně. Realizace přispívá demonstraci **socio-ekologické transformace** historických budov, kde materiál a architektonický jazyk mohou navazovat na historický objekt a vytvořit architekturu, která překlene mezeru mezi současností a historií (Devisch, 2014).

6 Závěr

Tento článek představil problematiku soudobé radnice v menším sídle, a to skrze analýzu současné situace, historický vývoj radniční typologie a popis zásadních vlastností a principů, které definují roli a přínos radnice v sídle. Tyto principy byly demonstrovány na několika příkladech z tuzemska i zahraničí.

Základní principy radniční typologie, stejně tak role a význam radnice v rámci sídla, se měnily v průběhu historie v závislosti na společensko-politické situaci. Některé vlastnosti, jako poloha v centru sídla, kulturní a společenský přesah instituce, symbolika a reprezentace či identita komunity, se v určité podobě vyskytovaly v kontextu role radnice v sídle opakovaně, nezávisle na politickém a společenském uspořádání. Stejně tak prostorové uspořádání a architektonický jazyk radnic je opakujícím se parametrem a stavby doby minulé jsou nevyčerpatelným zdrojem inspirace pro různorodá soudobá ztvárnění.

Specifika radnice v menším sídle byla popsána na čtyř příkladech z Německa, Belgie a ČR. Analýza ukazuje, že některé vlastnosti lze považovat za základní a nutné, jiné za žádoucí. Zatímco principy transparentnosti, přístupnosti, multifunkčnosti a identity lze považovat pro plnění role radnice za neopomenutelné, principy adaptability či udržitelnosti jsou sice důležité, z výzkumu řešených příkladů nicméně vyplývá, že i u těch nej kvalitnějších realizací jim není věnována mimořádná pozornost. Jak bylo v textu doloženo, radnice představuje klíčový prvek veřejné vybavenosti zejména menších sídel. Kvalitní realizace přispívají ke zvyšování kvality života obyvatel a jejich stav reflektuje stav místní komunity. Následování hodné realizace popsané v tomto textu představují objekty, které přibližují instituci občanům, zajišťují další funkce stěžejní pro zdravý komunitní a veřejný život v obci (multifunkční sál, knihovna, pečovatelské zařízení...) a svým charakterem a provázaností s exteriérem významně ovlivňují veřejný prostor a centra obcí. Jedná se, co se měřítka týče, o střídme objekty, které vznikají – tak jako radnice od dob středověku – v dokončené zástavbě center sídel. Jejich architektonické formy a výrazové prostředky ve všech případech navazují na regionální archetypy

a místní tradiční architektonický jazyk i materiály, což podporuje místního genia loci a pocit sounáležitosti obyvatel s objektem. Nezpochybnitelné přínosy realizace nové radnice v posledních dvou dekadách dokládají výpovědi a názory starostů, úředníků a uživatelů objektů, které jsou v textu zmíněny.

Výzkum bude pokračovat podrobným mapováním dalších příkladů v tuzemsku i zahraničí. Výsledný katalog by mohl posloužit nejen jako materiál informativně naučného charakteru, ale i jako možná inspirace v přístupu k těmto objektům pro starosty a menší sídla, jejichž vlastní správní centra jsou často kapacitně, technicky či funkčně zastaralá a nedostatečná.

Literatura

- BAUMEISTER, N. (2016). *Baukulturführer 105 Rathaus Maitenbeth*. Mnichov: Büro Wilhelm Verlag. 31 s. ISBN 9783943242621
- DETAIL (2014). Neue Ortsmitte Wettstetten. *Detail*. Roč. 2014, č. 9, str. 891-901. ISSN 0011-9571
- DEVISCH, O. (2014). Woondorp Vlaanderen. In: Vlaams Architectuurinstituut. *Architectuurboek Vlaanderen N°11: Architectuur Middenin*. Antverpy: Vlaams Architectuurinstituut. Str. 165-189. ISBN 9789082122527
- DOVEY, K. (2009). *Becoming Places*. Londýn: Routledge. 216 s. ISBN 9780415416368
- FURMAN, A.N. (2017). The town hall as democratic monument: A manifesto. In: *The Architect's Newspaper* [online]. AN Media Group [vid. 2.11.2024]. Dostupné z: <https://www.archpaper.com/2017/10/town-hall-as-democratic-monument-furman/>
- FRÜHAUF, A., MECK, A. (2019). Das Neue Rathaus in Maitenbeth. *Der Bauberater*. Roč. 2019, č. 3, str. 64–75. ISSN 0177-4484
- GEHL, J., KAEFER, J. L., REIGSTAD, S. (2006). Close encounter with buildings. *Urban Design International*. Roč. 2006, č. 11, str. 29-47. ISSN 1357-5317
- HENNING LARSEN (2017). City Halls are Cities' New Community Centers. In: *henninglarsen.com* [online]. Henning Larsen [vid. 2.12.2023]. Dostupné z: <https://henninglarsen.com/en/news/archive/2017/05/08-sustainable-city-halls-are-the-citys-new-community-center>
- JASUREK, M. (2018). Třetina obcí vymírá. Problém není na venkově, ale ve městech. In: *Masarykova demokratická akademie* [online]. MDA [vid. 10.11.2024]. Dostupné z: <https://masarykovaakademie.cz/jasurek-tretina-obci-vymira-problem-neni-na-venkove-ale-ve-mestech/>
- KESKEYS, P. (2017). From Brutalism to BIG: Charting the Remarkable Evolution of City Hall Design. In: *Architizer* [online]. Dostupné z: <https://architazer.com/blog/inspiration/stories/from-brutalism-to-big/>
- MADAR, O. (2021). Soudobé možnosti a potenciál občanské vybavenosti vesnic. In: Kupka a kol. *Nové výzvy urbanismu*. Praha: ČVUT v Praze. Str. 105–114. ISBN 978-80-01-06936-3
- MÖDL, H. (2014). Neue Ortsmitte Wettstetten. *Der Bauberater*. Roč. 79, č. 2, str. 29-32. ISSN 0177-4484
- RE:ARCHITEKTI (2024). Důstojně, přitom otevřeně. ERA21. Roč. 2024, č. 1, str. 16-21. ISSN 1801-089X
- ROGERS, B. (2004). *Reinventing the Town Hall: A Handbook*. Londýn: Institute for Public Policy Research. 61 s. ISBN 1 86030 223 8
- ROWE, P.G. (1997). *Civic Realism*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press. 266 s. ISBN 9780262681056
- SCHEUTZ, M., SONNLECHNER, C., SPEVAK, S., CLAUDINE-PILS, S. (2012). *Rathäuser als multifunktionale Räume der Repräsentation, der Parteiungen und des Geheimnisses*. Vídeň: StudienVerlag. 448 s. ISBN 978-3-7065-5226-4

- SCHEUTZ, M. (2018). A little more than a facade? Early Modern town halls in Central Europe. In: FRAY, J.-L.; PAULY, M.; PINHEIRO, M.; SCHEUTZ, M. **Urban Spaces and the Complexity of Cities**. Publikováno online. Str. 63-80. ISBN 978-3-412-50759-6
- STEWART, Z. (2021). **The Medieval Town Hall** [přednáška]. Texas: A+M University, 2021
- STRANGE, H. (2013). Lo-Reninge Town Hall. **Building Design**. Roč. 2013, č. 9, str. 14-15. ISSN 0007-3423.
- TORISSON, F. (2024). Town Halls – A Manifestation of Political Order. In: **Form/Design Center** [online]. Svensk Form Syd [vid. 29.10.2024]. Dostupné z: <https://formdesigncenter.com/en/town-halls-manifestation-political-order>

Článek byl podpořen grantem SGS24/027/OHK1/1T/11 „Lokalizace, analýza a dokumentace radnic a obecních úřadů v ČR a Evropě“.

Informace o autorovi

Ing. arch. Ladislav Podracký
Katedra architektury, Fakulta stavební ČVUT v Praze
ladislav.podracky@fsv.cvut.cz